

KERKENBELEIDS- PLANNEN

Inspiratienota / 22.02.2017

1 INLEIDING

Het “decreet van 15 juli 2016 houdende wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en van diverse decreten wat betreft de uitvoering van het kerntakenplan van het agentschap Onroerend Erfgoed en wat betreft financiële en technische aanpassingen” voert een aantal aanpassingen door aan de onroerenderfgoedregelgeving.

Een eerste aanpassing houdt het formuleren van een definitie van het begrip kerkenbeleidsplan in. Deze definitie wordt ingevoegd in het Onroerenderfgoeddecreet en treedt in werking op 1 januari 2017. Vanaf dan moeten alle kerkenbeleidsplannen die als voorwaarde gelden binnen de onroerenderfgoedregelgeving, voldoen aan deze definitie. De definitie is niet nieuw, ze werd reeds vermeld in de conceptnota ‘Een toekomst voor Vlaamse parochiekerken’ van 24 juni 2011.

Heb je een restauratiedossier ingediend bij het agentschap en staat dit dossier op 1 januari 2017 of later nog op de wachtlijst? Dan moet je eveneens een goedgekeurd kerkenbeleidsplan kunnen voorleggen dat voldoet aan de nieuwe definitie. Je krijgt tot en met 30 september 2017 de tijd om dit goedgekeurd kerkenbeleidsplan voor te leggen.

Met deze inspiratienota willen we je duiding geven over de definitie van kerkenbeleidsplan zodat het duidelijk is waaraan dit plan moet beantwoorden om te kunnen worden toegevoegd aan de premie-aanvraag.

Heb je vragen tijdens de uitwerking van het kerkenbeleidsplan of wil je voor de indiening aftoetsen of het plan volledig is en beantwoord aan de definitie uit het Onroerenderfgoeddecreet, neem dan contact op met het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur.¹ Hun contactgegevens staan achteraan deze nota.

2 WETTELIJK KADER

De wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (artikel 2.1)² geeft de volgende definitie voor een kerkenbeleidsplan:

31° /1 een kerkenbeleidsplan:

“een schriftelijk document dat eerst door het representatief orgaan van de betrokken eredienst en vervolgens door de gemeente- of de provincieraad werd goedgekeurd en dat een lokaal gedragen langetermijnvisie biedt voor alle gebouwen die bestemd zijn voor die betrokken eredienst op het grondgebied van de gemeente of provincie. De langetermijnvisie moet minimaal volgende basisgegevens bevatten:

- a) een beschrijving van de betrokken gebouwen bestemd voor de eredienst, met onder meer
 - hun cultuurhistorische waarde,
 - hun architecturale mogelijkheden,
 - hun bouwfysische toestand;*
- b) de situering van elk gebouw bestemd voor de eredienst in zijn ruimtelijke omgeving;*

¹ Het CRKC geeft enkel advies, de uiteindelijke beslissing of het kerkenbeleidsplan voldoet aan de criteria gebeurt door het agentschap Onroerend Erfgoed.

² <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1027186¶m=inhoud&AID=1215336>

- c) een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de betrokken gebouwen bestemd voor de eredienst
- d) een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie van de betrokken gebouwen, inclusief een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling met nevenfuncties of herbestemming ervan zal worden onderzocht.”

Een tweede aanpassing die wordt doorgevoerd, is het invoegen van een tweede definitie: “monument, bestemd voor een erkende eredienst”. Deze definitie is momenteel opgenomen in het Onroerenderfgoedbesluit, maar wordt vanaf 1 januari 2017 verplaatst naar het Onroerenderfgoeddecreet.

38° /1 een monument, bestemd voor een erkende eredienst:

“de gebouwen vermeld in artikel 4n 81, 117, 153, 189 en 232 van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, voor zover ze bestemd zijn voor de eredienst en ook als dusdanig worden gebruikt.”

3 CRITERIA (OF MINIMUMNORMEN)

Een kerkenbeleidsplan hoeft geen boekwerk van honderden pagina’s te zijn. Er moet wel een invulling gegeven worden aan alle elementen van de definitie zoals vermeld in artikel 2.1,31°/1 van Onroerenderfgoeddecreet. Idealiter maak je een fiche per kerk waarin je telkens onderstaande punten uitwerkt.

3.1 IDENTIFICATIE

Je kan je hiervoor baseren op de bevraging van het CRKC aan alle kerkbesturen uit 2012-2013. De basisgegevens vind je ook via <http://crkc.be/databank-parochiekerken>.

- naam kerk
- ligging
- eigenaar
- bescherming(en)

3.2 BESCHRIJVING

3.2.1 Cultuurhistorische waarde

De cultuurhistorische waarde vind je terug in verschillende bronnen:

- het beschermingsbesluit (indien van toepassing)
- de inventaris van het bouwkundig erfgoed (indien van toepassing) (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>)
- de fiches die zijn opgesteld voor de bevraging van het CRKC aan alle betrokken kerkbesturen. De Excel-tabel met de uitgebreide gegevens van alle kerken per gemeente kan bij het CRKC aangevraagd worden.

Is er geen bronnenmateriaal voorhanden, dan kan je zelf een inventaris opstellen, bijvoorbeeld aan de hand van de vastgestelde inventarisatiemethodologie van het agentschap (<https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/vastgestelde-inventarissen>).

Gebruik de beschikbare informatie voor de beschrijving in het kerkenbeleidsplan. Voeg eventueel bijkomende informatie toe in de bijlage.

3.2.2 Architecturale mogelijkheden

Beschrijf de mogelijkheden per kerk bij gebruik voor de eredienst, voor valorisatie (initiatieven met respect voor het normale religieuze gebruik van de parochiekerk), voor medegebruik door andere erediensten, voor nevenbestemming (multifunctioneel gebruik in de tijd of gedeeld gebruik in de ruimte) of voor herbesteding na onttrekking van de eredienst. Het gaat hier over een beschrijving van de bestaande toestand, niet over een beoordeling naar (toekomstig) gebruik.

Deze beschrijving bevat volgende elementen:

- de grootte, opdeling en inrichting van het kerkgebouw en zijn nevenruimtes
- de uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om (deel)ruimtes af te splitsen
- aanwezige (of nog te realiseren of aan te passen) voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, sanitair, keuken, verwarming, ...
- de toegankelijkheid voor andersvaliden
- de aanwezigheid van waardevol interieur/cultuurobjecten

3.2.3 Bouwfysische toestand

Beschrijf kort de actuele bouwfysische toestand per kerk. Zijn er urgente problemen? Zijn er plannen om deze problemen te verhelpen? Voorzie je investeringswerken? Je kan hiervoor de conclusies uit de inspectieverslagen van Monumentenwacht gebruiken. Ook de meerjarenbegroting kan een hulp zijn.

3.3 SITUERING VAN HET GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Situeer elke kerk in zijn ruimtelijke context. Dit kan zijn:

- de rol van de kerk in het stedelijk of dorpsweefsel
- de aanwezigheid van een kerkhof, pastorie, school, klooster, groter complex, ...
- de bereikbaarheid via openbaar vervoer, de aanwezigheid van parking
- de nabijheid van andere kerken
- de mogelijkheid tot uitbreiding
- ...

3.4 BESCHRIJVING VAN HET ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

Verwerk de informatie uit de dekenale/pastorale plannen. Zijn er socio-culturele verenigingen die nu al gebruik maken van de kerk of interesse hebben om deze in de toekomst te gebruiken? Is de kerk een belangrijke toeristische trekpleister, is de kerk van lokaal of bovenlokaal belang, maakt de kerk deel uit van een bedevaartstroute, ...?

//

3.5 ONDERBOUWDE VISIE OP HET TOEKOMSTIG GEBRUIK EN DE TOEKOMSTIGE FUNCTIE, INCLUSIEF EEN PLAN VAN AANPAK HOE DE TOEKOMSTIGE INVULLING MET NEVENFUNCTIES OF HERBESTEMMING ERVAN ZAL WORDEN ONDERZocht

Geef aan welke kerken voor religieus gebruik voorbehouden blijven en welke kerken voor nevenbestemming of voor herbestemming in aanmerking komen. Het is belangrijk om hier aan te geven welk traject is opgestart of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren, en over welke tijdshorizon dit wordt aangepakt. Vermeld ook wie het initiatief neemt, welke personen of instanties hierbij betrokken moeten worden, of er een stuurgroep is opgericht of zal opgericht worden en wie hiervan deel zal uitmaken. Beschrijf het tussentijds gebruik van de kerk en de eventuele maatregelen om de kerk in tussentijd in stand te houden.

4 NUTTIGE LINKS

Ben je op zoek naar tips en voorbeelden, dan zijn deze links misschien interessant:

Het CRKC (Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur) biedt heel wat informatie aan over het opstellen van kerkenbeleidsplannen (<http://crkc.be/kerkenbeleidsplan>). Ze reiken ook een sjabloon aan dat kan gebruikt worden voor jouw kerkenbeleidsplan. Je kan het CRKC eventueel vragen om extra begeleiding bij het opstellen.

In de databank parochiekerken vind je de basisgegevens van de bevraging per kerk terug: <http://crkc.be/databank-parochiekerken>. De uitgebreide gegevens kunnen opgevraagd worden bij het CRKC. De verschillende bisdommen hebben er hun visies en stappenplannen aangegeven (<http://crkc.be/visie-en-stappenplannen-bisdommen>).

In de databank praktijkvoorbeelden (<http://crkc.be/praktijkvoorbeelden>) kan je inspirerende voorbeelden opzoeken van kerken in Vlaanderen en het buitenland met valorisatie, een medegebruik, een nevenbestemming (multifunctioneel en gedeeld gebruik) of met een herbestemming.

Op de website van de 13 centrumsteden vind je meer buitenlandse voorbeelden van herbestemde kerken (<http://www.herbestemmingkerken.be>).

5 VEELGESTELDE VRAGEN

1. Wat is een actueel kerkenbeleidsplan?

Met actueel wordt bedoeld dat het plan inhoudelijk nog steeds *up to date* is. Actueel betekent dus niet noodzakelijk dat het plan recent voor de aanvraag werd opgesteld. Een plan dat enkele jaren oud is, maar inhoudelijk nog steeds *up to date*, volstaat als het alle elementen bevat zoals hierboven beschreven. Het kerkenbeleidsplan kan steeds aangepast worden: je doet dit best door een herzieningsclausule in het plan op te nemen.

2. Wat is een monument bestemd voor de erkende eredienst?

Dat zijn die gebouwen vermeld in het decreet van 7 mei 2004 betreffende materiële organisatie en werking van de erkende erediensten, voor zover ze bestemd zijn voor de eredienst (dus geen pastorieën) en effectief in gebruik zijn voor de openbare eredienst. Kerken en kapellen van kloosters vallen hier niet onder.

3. Moet een kerkenbeleidsplan goedgekeurd worden voor de restauratie van een kloosterkerk?

Een kloosterkerk is geen gebouw vermeld in het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten. Er hoeft dan ook geen kerkenbeleidsplan voor worden goedgekeurd. Tenzij de kloosterkerk ook een parochiekerk is, dan moet ze wel beschikken over een kerkenbeleidsplan.

4. Wat betekent 'op regelmatige basis eredienst en vieringen organiseren'?

Om in aanmerking te komen voor een verhoogde erfgoedpremie van 80% voor gebouwen bestemd voor de erkende eredienst, moet aangetoond worden dat er op regelmatige basis diensten en vieringen georganiseerd worden. Het regelmatig gebruik moet blijken uit het kerkenbeleidsplan.

5. Als van een kerk opgenomen in een kerkenbeleidsplan, aangegeven wordt dat ze aan de erkende eredienst zal worden onttrokken, komt deze kerk dan nog in aanmerking voor een verhoogde erfgoedpremie van 80%?

Zolang de kerk nog steeds op regelmatige basis gebruikt wordt voor de erkende eredienst, komt ze op grond van de bestemming nog steeds in aanmerking voor een erfgoedpremie van 80%. Van zodra die bestemming wegvalt dan kan niet meer automatisch een 80%-premie toegekend worden.

6. Moet een kerkenbeleidsplan gezamenlijk opgesteld worden voor alle eredienstgebouwen voor alle 6 erkende erediensten?

Neen, het kerkenbeleidsplan wordt per erkende eredienst opgesteld. Als bijvoorbeeld binnen één gemeente gebouwen gelegen zijn die bestemd zijn voor verschillende erkende erediensten, dan moet voor elk van die erkende erediensten een afzonderlijk kerkenbeleidsplan worden opgemaakt (bv. een kerkbeleidsplan voor de protestantse eredienst en een kerkenbeleidsplan voor de katholieke eredienst).

7. Welke instanties keuren het kerkenbeleidsplan goed?

Het kerkenbeleidsplan wordt goedgekeurd door het representatief orgaan van de betrokken eredienst (bv. de bisschop voor de katholieke eredienst) en nadien door de voogdij-overheid. Voor de katholieke eredienst, de protestantse eredienst, de anglicaanse eredienst en de Israëlitische eredienst wordt dit goedgekeurd door de gemeenteraad (voor haar grondgebied). Voor de orthodoxe eredienst en de islamitische eredienst wordt dit goedgekeurd door de provincieraad (voor het grondgebied van de provincie).

8. Moet er een kerkenbeleidsplan worden ingediend voor kerken die eigendom zijn van een gemeente?

Een kerkenbeleidsplan is ook verplicht voor kerken in eigendom van een gemeente wanneer het beschermde monumenten zijn die bestemd zijn voor de erkende eredienst. Voor de niet-beschermde kerken vragen de bisdommen ook dat er een langetermijnvisie wordt uitgeschreven in een kerkenbeleidsplan voor alle eredienstgebouwen in de betrokken gemeente.

9. Is er een overgangstermijn bepaald voor de restauratiepremedossiers 'oude regelgeving'?

Sinds 1 januari 2015 (de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet) is de aanwezigheid van een kerkenbeleidsplan verplicht om in aanmerking te komen voor een erfgoedpremie. Vanaf 1 januari 2017 geldt deze verplichting ook voor de dossiers die werden ingediend volgens de regelgeving die van

toepassing was vóór 1 januari 2015 (restauratiepremie) en opgenomen zijn op de wachtlijst. Voor deze “oude dossiers” wordt wel een overgangperiode voorzien zodat ze zich in orde kunnen stellen met deze bijkomende verplichting. Concreet krijgen ze tot en met 30 september 2017 de tijd om een goedgekeurd kerkenbeleidsplan aan het agentschap Onroerend Erfgoed te bezorgen. Als het agentschap op 1 oktober 2017 geen actueel kerkenbeleidsplan ontvangen heeft, wordt het dossier van de wachtlijst gehaald. Wil men daarna toch nog in aanmerking komen voor een erfgoedpremie, dan moet een nieuwe premieaanvraag overeenkomstig artikel 10.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit worden ingediend.

10. Moet een kathedraal opgenomen worden in een kerkenbeleidsplan?

Een kathedraal hoeft niet opgenomen te zijn in een actueel kerkenbeleidsplan. Kathedralen komen steeds in aanmerking voor de verhoogde erfgoedpremie op voorwaarde dat ze bestemd zijn voor de erkende eredienst. De voorwaarde om ‘op regelmatige basis diensten en vieringen organiseren’ blijft wel van toepassing op kathedralen.

11. Moet er een kerkenbeleidsplan zijn voor een restauratie van een orgel dat apart beschermd is als monument?

De verhoogde erfgoedpremie van 80% geldt voor *gebouwen* die bestemd zijn voor de eredienst. Omdat het kerkgebouw niet beschermd is, maar enkel het orgel zelf, is niet voldaan aan de voorwaarden van artikel 11.2.11, 1° van het Onroerenderfgoedbesluit. Het orgel kan weliswaar gebruikt worden voor de eredienst, maar kan op zichzelf niet als gebouw beschouwd worden. In dit geval zal men dus de basispremie van 40% ontvangen. (Of 60% als het om ZEN-erfgoed of een onderwijsgedebouw gaat, of 80% als het om gemeente-eigendom of open erfgoed gaat).

6 CONTACTGEGEVENS

Voor vragen over kerkenbeleidsplannen kan u contact opnemen met:

Agentschap Onroerend Erfgoed
Koning Albert II-laan 19, bus 5
1210 Brussel
T. 02 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be

Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC)
Abdij van Park 7
3001 Leuven
T 016 40 60 73
www.crkc.be

7 CHECKLIST

Uw kerkenbeleidsplan moet minstens de volgende onderdelen bevatten:

- Vormelijk
 - Goedkeuring representatief orgaan erkende eredienst
 - Goedkeuring voogdijoverheid
- Inhoudelijk
 0. Identificatie
 1. Beschrijving
 - a) Cultuurhistorische waarde
 - b) Architecturale mogelijkheden
 - c) Bouwfysische toestand
 2. Situering in de ruimtelijke omgeving
 3. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie
 4.
 - a) Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie
 - b) Een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling met nevenfuncties of herbestemming ervan zal worden onderzocht